

GOSPODARSTVO V SVETU

KAMBODŽA — država, ki išče poti napredka

Te dni je našo državo obiskala delegacija Kambodže, ki jo je vodil princ Narodom Sihanuk. Osebnost princa Sihanuka je bila zadnja leta predmet posebne pozornosti. Princ je bil nerazdružno povezan s smerjo razvoja in novimi prizadevanji v do nedavna odvisni, sedaj pa svobodni Kambodži.

Čeprav je tako po velikosti kakor po številu prebivalstva majhna, Kambodža po svojih ekonomskih možnostih ni brezpomembna. Nasprotno, ima zelo pomembne možnosti za gospodarski dvig in napredek. To ni samo sorazmerno velike površine, ki so primerne za pridelovanje riža in kavčukovega drevesa. Dosedanja raziskovanja energetskega in rudnega bogastva Kambodže niso bila nikoli obsežna in sistematična. Kljub temu so pokazala, da notranjost te sorazmerno majhne države skriva nekatere dragocene surovine. Gotove indikacije kažejo na pomembna nahajališča železne rude, bakra, zlata in fosfatov v pokrajinah Kampat in Batambang kakor tudi na nahajališča diamantov in raznega drugega draga kamenja. Zelo verjetno je, da obstajajo tudi druga še neodkrita nahajališča.

Najpomembnejša gospodarska panoga Kambodže, s katero se ukvarja sedaj večina prebivalstva, je kmetijstvo. Pridelovanje riža obsega okrog 60 odstotkov obdelanih površin. Največji del drugih površin odpade na kavčukovo drevje. Prav tako pridelujejo tudi koruzo, bob, sezam itd. Od skupno 14 milijonov hektarov površine Kambodže je za obdelovanje primernih okoli 5 milijonov hektarov. Petina zemlje pa, ki bi jo lahko obdelovali, ni izkoriščena. Glavni vzrok je pomanjkanje delovne sile in nizko stanje tehničnega obdelovanja.

Ribarstvo je prav tako eden izmed pomembnih virov dohodkov kamboškega prebivalstva. Daje tudi pomembne devizne dohodke. Bogastvo sladkovodnih rib v raznih rekah in jezerih, posebno pa v Velikem jezeru, cenijo kot eno največjih na svetu.

V sezoni 1953—54 je znašala proizvodnja riža okrog 1.463.000 ton. Od tega so izvozili okoli 300.000 ton. Izvoz riža pa pogosto kaže velike spremembe, kar je v prvi vrsti odraz vremenskih razmer. Proizvodnja kavčuka se sedaj giblje okrog 30.000 ton na leto in ga skoraj večino izvozijo. (Okoli 80 odstotkov v ZDA.)

Začetek planiranja

Pomanjkanje tako ekonomskih kakor tehničnih in administrativnih kadrov, je ena najpomembnejših ovir preureditve kamboškega gospodarstva. Ze v prvih mesecih, potem ko je Kambodža postala neodvisna, so začeli s pripravi in z izdelovanjem posameznih načrtov, ki naj pospešijo gospodarski razvoj. Leta 1955 so izdelali dvoletni program ekonomskega

razvoja. Določal je nekatera namakalna dela, popravilo in izdelavo novih cest, pristanišč in železniških prog. Že leta 1954 so kmetom razdelili okoli 1.900 ton semena, medtem ko so ga še v letu 1943 razdelili le 15 ton. Razdeljevanje selekcioniranega semena se je posebno občutno povečalo. Prav tako so se s sistematičnimi ukrepi lotili podporjanja mehanizacije kmetijstva.

Po zaključku tega plana razmišljajo o sprejetju novega petletnega plana, ki naj bi določal tudi zgraditev posameznih industrijskih objektov.

Zanimiv primer

Kambodža je danes zanimiv primer. Število delavcev v Kambodži je bilo majhno. Industrijskih delavcev skorajda sploh ni. Število intelektualcev je skoraj brezpomembno. Pretežni del krivde za tako stanje nosijo bivše francoske kolonialne oblasti. Veleposelniki in oduhuhi pa so hudo pritiskali kamboško vas. Do nedavnega so oduhuhi zahtevali obresti, ki so presežale tudi 100 odstotkov na pol leta.

Svetovna kmetijska proizvodnja je porasla v letu 1955—56 za okrog 3 odstotke v primerjavi s prejšnjim letom. V tem splošnem porastu so mnogo bolj sodelovale države z razvitim kmetijstvom kakor nerazvite države. Splošni porast kmetijske proizvodnje po svetu je bil povzročen z večjim porastom od povprečnega v Severni Ameriki, Oceaniji in delno tudi na Daljnem vzhodu. Po oceni porasta svetovne proizvodnje oziroma podatkov Organizacije za kmetijsko proizvodnjo in prehrano Združenih narodov lahko sklepamo, da je bil dosežen znaten porast kmetijske proizvodnje tudi v ZSSR, državah Vzhodne Evrope in na Kitajskem.

V primerjavi s predhodnim letom se je proizvodnja znižala v Latinski Ameriki in Afriki, medtem ko je ostala na isti ravni v Zahodni Evropi in na Srednjem vzhodu. Največji porast so zabeležili na tistih področjih, ki se že dolgo borijo z velikimi kmetijskimi presežki, medtem ko je v gospodarsko nerazvitih področjih Latinske Amerike, Azije in Daljnega vzhoda proizvodnja na prebivalca še precej pod predvojnimi nivojem. Tako stanje se izraža v upadajočem deležu teh področij v skupnem svetovnem izvozu kmetijskih pridelkov. Sorazmerno dobra žetev v letu 1955—56 v Zahodni Evropi, je zmanjšala potrebo po uvozu. Podaljšala se je neenakomernost v razvoju proizvodnje, povečani presežki pa so zaostrili problem prodaje.

Zaloge rastejo

Pritisk presežkov kmetijskih pridelkov še vedno traja z zmanjšano silo. Razen pri mlečnih izdelkih so se presežki prej

Na pobudo in ob velikem prizadevanju bivšega kralja princa Sihanuka, se je oblikoval močan politični pokret, ki si je postavil za cilj, gospodarsko dvigniti in osamosvojiti Kambodžo. Leta 1955 se je princ odpovedal prestolu v korist svojega očeta, da bi se lotil organizacije nove politične skupine, ki se imenuje Narodno-osvobodilna skupnost.

Program te politične organizacije obsega številna napredna prizadevanja. Pri volitvah v septembru l. 1955 je dobila okrog štiri petine glasov. Princ Sihanuk se je izkazal za močno osebnost, ki se je mogla odtrgati od negativnih tradicij in zvezanosti vladarskega položaja. Avtor nekega članka v indijskem »Hindustan standardu« pravi takole: »Ni dvoma, da je mladi princ Kambodže edina politična sila v državi...«. Ta mladi princ, ki je nedavno obiskal Sovjetsko zvezo, Poljsko, Češkoslovaško in Francijo, je bil sprejet v naši državi kot prijatelj s srčno željo, da bi dosegel uspehe.

S. B.

Zaloge nekaterih kmetijskih pridelkov

(v milijonih ton)

Vrsta	1951	1955	Proizvodnja	Izvoz
(povprečje 1951-54)				
PŠENICA:				
ZDA	10,8	27,8	30,1	8,8
Kanada	5,1	13,4	14,7	8,7
Argentina	0,5	2,1	5,9	2,1
Avstralija	0,5	2,5	4,9	2,5
Skupaj	16,9	45,8	55,6	22,1
KRMNO ŽITO: 1*				
ZDA	25,1	33,9	104,0	3,2
Kanada	2,8	3,6	12,8	3,2
Skupaj	27,9	37,5	116,8	6,4
BOMBAŽ:				
ZDA	0,49	2,41	3,27	0,86
Drugi proizv.	1,05	1,40	3,07	1,53
Uvozniki	0,77	0,59	0,02	—
Skupaj	2,31	4,40	6,36	2,39
1* Rž, ječmen in kuruza				

Kmetijska proizvodnja v svetu

(Predvojno povprečje 100)

	1954-55	1955-56	Sprememba
			v %
Zahodna Evropa	124	125	0,81
Severna Amerika	146	153	4,08
Latinska Amerika	135	134	-0,74
Oceanija	122	126	3,03
Daljni vzhod (s Kitajsko)	115	117	1,74
Srednji vzhod	141	141	—
Afrika	147	145	-1,36
Navedena področja	131	133	1,52
Svet*	122	125	2,46

*Vključene ocene za ZSSR, Vzhodno Evropo in Kitajsko

PRED NOVO ŽETVJO

Porast zalog kmetijskih pridelkov

povečali, kakor zmanjšali. To predvsem velja za pšenico in bombaž, novelši pojav pa predstavlja znaten porast presežkov krmnega žita. Presežki rži, ječmena, ovsa in kuruze so samo v ZDA in Kanadi porasli za 3,2 milijona ton.

Zemljepisna koncentracija presežkov v nekaterih državah je postala še bolj izrazita kakor poprej. Na ZDA in Kanado odpade 90 odstotkov presežkov štirih najvažnejših držav izvoznic pšenice, na ZDA 55 odstotkov svetovnih presežkov bombaža in celo 47 odstotkov svetovnih presežkov riža. Pri ZDA in Kanadi znašajo presežki pšenice okoli 90 odstotkov njihove povprečne letne žetve v razdobju let 1951—1954, skupni presežek pšenice 4 najvažnejših držav izvoznic pa je dvakrat večji od njihovega enoletnega izvoza.

Tako izrazita zemljepisna koncentracija presežkov v eni ali več državah lahko zelo neugodno vpliva na gibanje cen kmetijskih pridelkov na svetovnem tržišču. Stalno kopičenje presežkov postaja postopno tudi finančni problem za dotično državo in jo sili k odpravi presežkov pod kakršnimikoli pogoji. Tako veliki presežki pri posameznih državah postajajo močno sredstvo v konkurenčnem boju. To sredstvo je toliko bolj učinkovito, pa tudi nevarnejše, kolikor ni nobenega mednarodnega mehanizma, ki bi zagotavljal določeno stabilnost cen kmetijskih pridelkov. Sedanje gibanje cen na svetovnem tržišču tudi odraža močan pritisk industrijsko razvitih držav, ki so hkrati tudi velike uvoznice kmetijskih pridelkov, na cenne kmetijskih pridelkov. Poslabšanje pogojev zamenjave za nerazvite države naj postane

nov vir napredka industrijsko razvitih držav.

Kakšen obseg je zavzel problem presežkov, kaže zgled ZDA. Skupna vrednost blagovnih zalog in danih posojil ameriške »Korporacije za blagovni kredit« se je približala znesku 9 milijard dolarjev, kar je za 20 odstotkov več kakor lani. Največji del teh zalog in posojil se nanaša na žito, okoli 57 odstotkov, in na bombaž — 27,5 odstotka. Do porasta je prišlo kljub zmanjšanju setvenih površin bazičnih kultur v ameriškem kmetijstvu, ki uživajo državno podporo, in kljub temu, da so v ZDA v vmesnem razdobju na temelju posameznih programov plasiranja kmetijskih presežkov izvozili znatne količine v inozemstvo, hkrati pa z darili skušali povečati notranjo potrošnjo.

Skupna vrednost tako plasiranih kmetijskih pridelkov je dosegla od I. VI. 1954 do 28. III. 1956 tri milijarde dolarjev, kar približno ustreza enoletnemu izvozu kmetijskih pridelkov iz ZDA. Od teh 3 milijard so izvozili v inozemstvo 2, ostanek pa je služil za razširitev notranje potrošnje.

Negotove perspektive

Forsirani izvoz presežkov iz ZDA, čeprav ni rešil problema njihovih presežkov, je neugodno vplival na izvoz drugih zainteresiranih držav in zato povečal njihove gospodarske težave. Doslej so mogle posamezne države zaradi sorazmerno visokega nivoja ameriških cen povečevati svojo kmetijsko proizvodnjo. Sedaj pa kaže, da bo forsirani izvoz presežkov zaradi pomanjkanja koordinirane mednarodne akcije zelo neugodno vplival na splošni nivo cen. Negotovost, ki

vlada glede obsega ameriškega forsiranja presežkov kmetijskih pridelkov, je že povzročila znižanje cen, po vseh znakih pa se bo ta težnja še bolj zaostrila v letu 1956.

Mednarodna akcija za stabilizacijo cen kmetijskih pridelkov je nasproti tem težnjam precej omejena. Obnovljeni sporazum o pšenici je izgubil precej svoje učinkovitosti. Obsega le 80 odstotkov količin prvega sporazuma in manj kakor tretjino skupnih količin svetovne trgovine s pšenico. Tudi sporazum o sladkorju je v krizi. Nedavna mednarodna konferenca o sladkorju v okviru OUE je bila pretrgana, možnosti za naslednjo konferenco pa so negotove. Oba sporazuma ne moreta biti trajnejše jamstvo stabilnosti cen, posebno, če bodo ZDA prešle na še bolj aktivno politiko plasiranja svojih presežkov, ki je že izzvala proteste Egipta, Nizozemske, Danske, Avstralije in Novega Zelandca, ki se čutijo s tako politiko prizadeti.

Nova žetev v svetu ne kaže slabo. V večini držav Zahodne Evrope razen v Franciji, škoda, ki jo je povzročil pomladanski mraz, ne bo močnejše vplivala na splošni nivo njihove kmetijske proizvodnje. V novo žetev pa stopamo s starimi nerešenimi problemi. Dobra žetev ne pomeni v današnjih pogojih boljšega življenja za kmetijske proizvajalce. Tako gibanje cen kmetijskih pridelkov na svetovnem tržišču najbolj prizadeva kmetijsko nerazvite države, in ostaja kmetijstvo najslabši člen verige gospodarstva, ki ni sposoben izveči koristi iz relativno visoke gospodarske aktivnosti v svetu.

M. Hubeni